

Kendelse

afsagt den 1. marts 2022

Sag nr. 2021-80-0735

[Klager]

mod

TV 2

[Klager] har klaget til Pressenævnet over udsendelsen ”*Det er ikke slut endnu*”, som blev bragt af TV 2 den 23. september 2021 på TV 2s hovedkanal, idet han mener, at god presseskik er tilsidesat.

[Klager] har klaget over, at TV 2 har krænket de medvirkende plejehjemsbeboeres privatliv.

Sagsfremstilling

Den påklagede udsendelse

TV 2 bragte den 23. september 2021 udsendelsen ”*Det er ikke slut endnu*” på TV 2s hovedkanal. Udsendelsen, som varer ca. 40 minutter, er fortsat tilgængelig på platformen play.tv2.dk med følgende omtale:

”Er der en anden vej end medicin? Kan fællesskab og omsorg erstatte medicinering for demensramte? Sygeplejersken [Lederen], der leder det lille plejehjem [Plejehjemmet] med 12 beboere, og hendes personale er ikke i tvivl: Humor, nærvær og berøring er den bedste medicin for mennesker med demens.”

Udsendelsen indledes med optagelser af [Lederen], som er sygeplejerske og leder af plejehjemmet [Plejehjemmet]. [Lederen] fortæller om hendes tidligere oplevelser med at være sygeplejerske i det offentlige, og om hvorfor hun fik et ønske om at drive et privat plejehjem som [Plejehjemmet].

[Tidskode 16:11-17:13]

Der vises optagelser fra personalestuen på [Plejehjemmet], hvor [Lederen] sammen med personalet foretager en medicingennemgang for den nyindflyttede beboer [Beboer A], hvor de drøfter den medicin, som [Beboer A] tidligere har fået ordineret og aktuelt får.

[Tidskode 17:14-18:12]

Der vises optagelser af beboeren [Beboer A], som er ked af det og bliver trøstet af [Lederen]. Der klippes til, at [Beboer A] ligger i en lænestol, og sygeplejersken [Sygeplejersken] lægger et tæppe omkring hende:

[Sygeplejersken]: Sådan. Så, prøv at se. Så kan du kigge ud, helt ud i stuen.

[Beboer A]: Ja.

[Sygeplejersken]: Ligger du godt? *[[Sygeplejersken] holder om [Beboer A] og aer hende i håret]*

[Beboer A]: Ja.

[Sygeplejersken]: Det var godt. Vi skal nok sørge for, at alle tingene bliver i orden.

[[Beboer A] trækker vejret dybt og har lukkede øjne]

[Sygeplejersken]: Godt, [Beboer A]. Bare hvil dig. Ja.”

[Tidskode 25:46-27:28]

Der vises optagelser af beboerne, som er samlet i fællesstuen i anledning af Dronning Margrethes 80-års fødselsdag. Personalet skænker champagne og serverer lagkage for beboerne:

[Sygeplejersken]: Dronning Margrethe fylder 80 år i dag. Ja, hun har stor rund fødselsdag. Vil du have et stykke med jordbær?

Beboer: Ja tak.

[Sygeplejersken]: Jeg skynder mig.

Beboer: Nu kører jeg den altså op i munden på dig [Beboeren ”mader” en anden beboer med lagkage]

[Sygeplejersken]: Nå, skal vi ikke rejse glasset og sige tillykke i anledning af vores kæres dronnings 80-års fødselsdag. Skål og tillykke.

Beboerne i kor: Skål. [Beboerne skåler. Herefter er der småsnak ved bordet]

[Sygeplejersken]: Værsgo, [Beboer B]. Skål. *[[Sygeplejersken] skænker champagne til beboeren [Beboer B]].*

Beboerne i kor: Skål.

[Sygeplejersken]: Skål alle sammen. Hvor er det fint.

[Der afspilles nu Johannes Ewalds ”Kong Christian stod ved højen mast” på plejehjemmets højtaler. Beboeren [Beboer C] bliver forskrækket og reagerer på musikken]

[Beboer C]: Nej. Nej for helvede.

[[Beboer C] rejser sig fra sin stol med hjælp fra [Sygeplejersken]. [Beboer C] tager fat i [Sygeplejersken]s arm]

[Beboer C]: Jeg vil ikke finde mig i det.

[Sygeplejersken]: Prøv at komme her. Kom med mig. Kom ud og få lidt luft. Åh, det var også meget højt. *[[Sygeplejersken] holder om [Beboer C] og fører ham ud af fællesstuen og udenfor]*

[Beboer C]: Det var utåleligt, og sådan noget kan man ikke byde folk.

[Sygeplejersken]: Nej, nej. Jeg kan godt forstå, at du har det sådan. Jeg kan godt forstå det. Jeg blev virkelig også rigtig forskrækket selv. Det skal vi tænke over næste gang, vi vil spille musik.

[Beboer C]: Ja.

[Sygeplejersken]: Jo. Fordi man kan slet ikke holde det ud, når man har en følsom hørelse, vel.

[Beboer C]: Hvem er det, der gør det.

[Sygeplejersken]: Jeg tror bare, at vi gerne ville fejre dronningens fødselsdag.”

[Tidskode 29:00-29:06]

Der vises optagelser af to beboere, som hviler sig i massagestole i fællesområdet.

[Tidskode 31:18-32:21]

Der vises optagelser af [Beboer A], som sidder ved spisebordet i fællesområdet og spiser et stykke brød. Medarbejderen [Medarbejder A] sætter sig ved siden af [Beboer A]:

”[Medarbejder A]: [Beboer A], der er dine morgenpiller. [[Medarbejder A] aer [Beboer A] på armen]

[Beboer A]: [Utydelig tale]

[Medarbejder A]: Du har to tilbage.

[Beboer A]: [Utydelig tale]

[Medarbejder A]: Det er meget få i forhold til, hvad du har fået, ikke?

[Beboer A]: Ja.

[Medarbejder A]: Ja. [[Medarbejder A] hælder pillerne ud i [Beboer A]s hånd]

[Beboer A]: [Utydelig tale]

[Medarbejder A]: Det er rigtigt. Men ved du hvad, de skal også snart fjernes dem her, ikke? Så skal du slet ikke have nogen.

[Beboer A]: Tak.

[Medarbejder A]: Tak, tak, selv tak. [Lægen] lægen kommer i næste uge, så skal vi snakke om det igen, ikke?

[[Beboer A] nikker bekræftende]”

[Tidskode 33:11-34:04]

Der vises optagelser af [Beboer C] og [Sygeplejersken] på [Beboer C]s og ægtefællen [Beboer B]s værelse. [Beboer C] sidder i bar mave på et toilet, mens [Sygeplejersken] smører kløestillende creme på [Beboer C]s ryg:

”[Sygeplejersken]: Nå, klør det værst på ryggen i dag, [Beboer C], eller?

[Beboer C]: Det er jo ikke sådan, at jeg er ved at dø af det.

[Sygeplejersken]: Det er sådan en creme, der er fed, men den er også samtidig kløestillende, [Beboer C].

[Beboer C]: Det skulle den også meget gerne være. [[Beboer C] griner]

[Sygeplejersken]: Ja, for det er jo det, der er problemet, ikke.

[Beboer C]: Ja, det er det. Det klør af helvedes til.

[Sygeplejersken]: Ja, det gør det.”

Der klippes til optagelser af [Beboer C], som står ved sin seng og klæder sig på. [Beboer C] er iført underbukser, undertrøje, sokker og en åben skjorte, som han er i gang med at knappe. I baggrunden ses [Sygeplejersken], som reder [Beboer C]s og [Beboer B]s seng:

”[Beboer C]: Åh da da. Nej. [[Beboer C] har problemer med at lukke en knap på sin manchete]

[Sygeplejersken]: Skal jeg give dig en hånd med den her?

[Sygeplejersken]: Ja tak. [[Sygeplejersken] forsøger at hjælpe [Beboer C] med at lukke knappen på hans manchete]

[Sygeplejersken]: Jeg venter lige, til du har taget.

[Beboer C]: Ja, for den vil ikke.

[Sygeplejersken]: Nej. Nu er den der.”

[Tidskode 34:12-36:39]

Der vises optagelser af beboerne, der er samlet i fællesstuen. [Beboer C] og [Beboer B] sidder i en sofa og får overrakt blomster og kort i anledning af deres bryllupsdag:

”[Lederen]: For 63 år siden var der to forelskede mennesker, der blev gift. Og det var jer to.

[Beboer C]: Var det mig?

[Lederen]: Tillykke med bryllupsdagen.

[Medarbejder A]: Tillykke med bryllupsdagen.

[Der bliver grinet i baggrunden]

[Beboer C]: Tak. Jamen, gud bevare mig vel. [Beboer B], prøv at mærke. [[Beboer B] mærker på blomsterne]

[Beboer C]: [[Beboer C] læser op fra kortet] ”Kære far og mor”. Så er det [Sønnen] og [Datteren], ja, det er det også. ”Rigtig hjerteligt tillykke med 63-års bryllupsdag”. I kan godt se, det er jo nogle voksne nogen. ”Det har været inspirerende at se jeres kærlighed til hinanden, og hvordan I altid støtter hinanden. Vi håber, at I får en rigtig dejlig dag”. Nå, det er alle jer, der skal tænke på det [[Beboer C] peger ud på de andre beboere. Beboerne griner]. Tænk nu rigtig hjerteligt på det.

[Lederen]: Skal vi lige prøve at pakke dem ud, så kan vi se, hvordan de ser ud? [[Lederen] tager fat i blomsterne]

[Beboer C]: Ja, det synes jeg.

[Lederen]: Det gør jeg. Det er jo meget spændende at se, hvad der er for nogle blomster.

[Beboer C]: Ja, men det er vel også her, hvor vi bor, at de skal blive?

[Lederen]: Jo.

[Medarbejder B]: Havde du øvet dig på bryllupsvalsen?

[Beboer C]: Ja, vi kunne godt danse.

[Medarbejder B]: Det kunne I godt?

[Beboer C]: Ja, men jeg kan slet ikke huske. Kan du huske, at vi dansede bryllupsdansen? [[Beboer C] kigger på [Beboer B]]. Åh se, nu spilder hun. [[Beboer B] spilder sit glas med champagne]

[[Lederen] pakker blomsterne ud]

[Lederen]: Røde, langstilkede roser. Har I duftet til dem? Har du duftet til dem, roserne?

[Beboer C]: Nej, de er sikkert dejlige.

[Lederen]: De dufter virkelig, virkelig godt.

[Beboer B]: [Utydelig tale]

[Lederen]: Ja.

[Beboer C]: Hvornår får vi fri?

[Lederen]: Vi får fri lige så snart, du vil. Du har fri nu.

[Beboer C]: Godt. [[Beboer C] rejser sig]

[Lederen]: Så kan du gå ud og få lidt luft, ikke.

[Medarbejder A]: Vi har siddet og fejret jeres bryllupsdag, [Beboer C].

[Beboer C]: Er det vores bryllupsdag?

[Medarbejder A]: Ja, det er din og [Beboer B]s.

[Beboer C]: Nå.

[Medarbejder A]: 63 år.

[Beboer C]: Nå.

[Medarbejder A]: Vil du ud og have lidt luft?

[Beboer C]: Ja.”

[Klager] klagede den 10. oktober 2021 til TV 2, som den 15. oktober 2021 afviste klagen. [Klager]s klage over TV 2s afvisning er modtaget i Pressenævnet den 2. november 2021.

2 Parternes synspunkter

2.1 [Klager]s synspunkter

Retlig interesse

[Klager] har anført, at han ikke er direkte part i sagen, men at han tager parti for ”de umælede”.

[Klager] har bemærket, at et velfærdssamfund som bekendt skal kendes på, hvordan det behandler sine mest udsatte medmennesker

Samtykke til medvirken

[Klager] har anført, at det ikke kan anses for god presseskik at filme demensramte mennesker, som ikke er i stand til at give et informeret samtykke til deres medvirken.

I udsendelsen følger man 10-12 beboere i forskellige situationer uden sløring. Seerne kan således følge, at en ældre kvinde overtales til at tage sin medicin, at en mand ”overmandes” af et ukontrolleret vredesudbrud iført underbukser, at nogle beboere får massage og skal sove til middag samt reaktionerne hos to beboere, der får en buket på en mærkedag.

[Klager] er uenig med TV 2 i, at beboerne ikke bliver udstillet, når man for åben skærm viser deres kognitive besværligheder i sårbare, personlige og lettere afklædte situationer. En situation kan godt være personlig og sårbar, selv om den udspringer af en positiv begivenhed. Som

demensramt er man også sårbar i positive begivenheder, som selvfølgelig skal være private, hvilket i forvejen er svært på et plejehjem. Der skal derfor være mere opmærksomhed på dette fra såvel personalets som samfundets side.

[Klager] har henvist til Højesterets afgørelse af 28. september 2021 vedrørende TV 2s udsendelse ”Plejehjemmene bag facaden” (*gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2021, s. 5227*), hvor Højesteret fastslog, at det var en krænkelse af en beboers privatliv at filme denne i en ydmygende situation uden tilsløring, selv om der var tale om et emne af væsentlig samfundsmæssig interesse. Hertil kommer, at den påklagede udsendelse ikke har væsentlig samfundsmæssig interesse, og at det enkelte individ har ret til et privatliv efter grundlovens § 71. Selv om de filmede situationer i den påklagede udsendelse ikke er lige så ydmygende som i ”Plejehjemmene bag facaden”, overskrides grænsen, når beboere blandt andet filmes i deres private hjem iført undertøj.

Det er [Klager]s opfattelse, at Højesterets afgørelse bør danne præcedens for, hvor meget mennesker, der er ramt af demenssygdomme, må udstilles i dokumentarprogrammer. Afgørelsen bør rykke grænsen for, hvad der er god presseskik i forhold til at filme og fremstille beboere ramt af demens.

Beboerne på [Plejehjemmet] er ramt af svær demens, hvorfor det undrer [Klager], hvis beboerne kan give et informativt validt samtykke med fuld forståelse af konsekvenserne af dette. Det er derfor pudsigt, at TV 2 i sit svar til Pressenævnet har lagt stor vægt på, at der er indgået en medvirkenaftale, hvor de medvirkende har fået udsendelsen til gennemsyn før offentliggørelsen. Uden at kende de personlige data på beboerne passer det forhold, at beboerne har fået bevilget en bolig på demensplejehjemmet [Plejehjemmet], ikke med, at de vil være i stand til validt at underskrive en medvirkenaftale. Samtidig har afgørelsen fra Højesteret nu slået fast, at de pårørende ikke har kompetence til at træffe et sådant valg på beboernes vegne.

[Klager] har bemærket, at det heller ikke er personalets kompetence at indgå sådanne aftaler på vegne af beboerne. Rent fagligt ville [Klager] som ansvarlig for plejen af beboere end ikke tillade, at der blev filmet (ikke engang anonymiseret), idet en sådan opsætning ville fjerne fokus på netop plejen og den gode hverdag for beboerne, og historien bør kunne fortælles alligevel. Pleje på plejehjem gives landet over med reference til netop K.E. Løgstrup og I. Kant, hvilket ikke er et særligt fænomen, idet disse filosoffer rammer ind i kernen af dét at give omsorg –med andre ord plejeområdet. Denne reference kan åbenbart bruges i vide rammer.

[Klager] har sammenfattende bemærket, at vi befinder os i 2022 i Danmark, hvor der aktuelt er sat fokus på etisk og ordentlig pleje af vore ældre medborgere, og at det ville være rart, hvis medierne førte an og erkendte deres rolle i denne kamp – også i forhold til egen adfærd. [Klager] er enig i, at demensramte skal have deres ytringsfrihed, hvilket ikke er noget problem at honorere. Man må imidlertid ikke undervurdere, at det også handler om en kreds af borgere med en væsentlig hjerneskade, som samtidig kræver en beskyttelse af deres integritet, hvorfor man umiddelbart ikke kan sammenligne denne gruppe med eksempelvis misbrugere og andre socialt udsatte grupper.

[Klager] har afslutningsvis bemærket, at han den 16. oktober 2021 har politianmeldt TV 2 for at krænke beboernes privatliv.

Vinkling

[Klager] har anført, at baggrunden for den gode normering på plejehjemmet [Plejehjemmet] ikke bliver belyst, ligesom der ikke bliver fremlagt evidens for, hvilke præparater beboerne kan undvære, hvis medicin erstattes med omsorg.

[Klager] har henvist til, at en dokumentar bør gå bagom eksisterende hverdage og herved give viden om sammenhænge til glæde for folkeoplysningen med en kritisk og reflekterende vinkel. Udsendelsen fremstiller ensidigt [Plejehjemmet]s tilgang og metoder for eksempel med beboeren [Beboer A], der bliver trappet ud i medicin. Medicin behandles i udsendelsen unuanceret som et vist antal piller, hvor det gode kun er at gå fra en numerisk værdi på otte til mindre, uden skelen til, om det skal forstås som psykofarmaka, sedativer eller medicin mod kredsløbssygdomme og andre systemsygdomme. Dette bibringer seerne en fejlagtig forståelse af, at al medicin faktisk er unødvendig og kan undværes. Det havde derfor klædt udsendelsen at belyse medicinering af demensramte mere nuanceret for eksempel via speciallæger i geriatri og geronto-psykiatriske problemstillinger. Udsendelsen er således mere underholdning og reklame for plejehjemmet [Plejehjemmet] end en egentlig dokumentar.

[Klager] har oplyst, at [Plejehjemmet] har en dagstakst på 2.296 kr. i 2019, mens andre plejehjem lå på mellem 1.250 kr. og 1.500 kr. Det er beløb, der skal ganges med antallet af beboere og 365 dage om året. Herved andrager de samlede budgetter flere millioner kroner årligt i forskelle. Udsendelsen går ikke tættere på de finansielle forhold, der gør det muligt for [Plejehjemmet] at bevare en meget høj normering i sammenligning med andre plejehjem, hvilket kan vildlede seerne til at tro, at andre plejehjem bare kan gøre som på [Plejehjemmet]. Hvis TV 2 skulle være troværdige i forhold til ønsket om at vise en pendant til andre indslag om utilfredshed med behandlingen af ældre på andre plejehjem, ville det have tjent dem til ære også at belyse de åbenlyse store forskelle, der er på landets plejehjem i forhold til finansiering.

[Klager] har bemærket, at TV 2s oplysninger om takster er faktisk forkerte, idet det kun er gældende for plejehjem opført efter revision af loven i 2015, hvor [Plejehjemmet] imidlertid fungerer efter loven om friplejeboliger, som den blev godkendt i 2010 med ensartede landsdækkende takster inddelt i tre niveauer, hvor [Plejehjemmet] får den højeste dagstakst for pleje af hver beboer. Dette er begrundet i, at beboernes funktionsniveau er væsentligt nedsat i en grad, der kræver virkelig meget pleje og omsorg.

2.2 TV 2s synspunkter

Retlig interesse

TV 2 har anført, at [Klager] ikke har retlig interesse i at få sagen behandlet ved Pressenævnet. TV 2 har anmodet om, at sagen principalt afvises, subsidiært bør sagen behandles af Pressenævnet af egen drift.

TV 2 har henvist til, at [Klager] hverken direkte eller indirekte er nævnt i udsendelsen, og det forhold, at han tidligere har været forstander på et plejehjem, gør ikke, at han har en sådan konkret og individuel interesse i, hvorvidt god presseskik er overholdt i forhold til de medvirkende. [Klager] bør derfor ikke tildeles partsstatus.

TV 2 har anerkendt, at [Klager] har en stor viden om sundheds- og ældreområdet, dels fra sit tidligere job som koncernchef for social- og sundhedsområdet, særligt inden for plejehjemsområdet qua hans tidligere rolle som forstander på [Friplejehjemmet]. Dette medfører imidlertid ikke, at [Klager] er klageberettiget i forhold til den påklagede udsendelse. [Klager] vil derimod frit kunne give udtryk for sine personlige holdninger i et debatindlæg eller – som han indledte med – sende sine kommentarer til seernes redaktør.

Samtykke til medvirken

TV 2 har indledningsvis oplyst, at dokumentarudsendelsen ”*Det er ikke slut endnu*”, som blev vist på TV 2, er en 40 minutter lang tv-version af den 90 minutter lange biografdokumentarfilm ”*Det er ikke slut endnu*”, som blev vist i række danske og udenlandske biografteatre. Dokumentaren er optaget i perioden fra maj 2019 til september 2020 og havde biografpremiere og tv-visning i september 2021.

Filmens instruktør [Instruktøren] fik ideen til dokumentaren efter i P1 at have hørt [Lederen] fortælle om omsorgsmetoden, som hun og det øvrige personale anvender på plejehjemmet [Plejehjemmet]. Metoden, der blandt andet er inspireret af teologen K.E. Løgstrups tanker om medmenneskelighed, går kort fortalt ud på, at beboerne ved at tilbringe deres vågne tid i fællesskabet, deltage i et fast aktivitetsprogram samt have fysisk kontakt og medmenneskelig omsorg fra personalet, kan få en større livsglæde og få behov for mindre medicin.

I udsendelsen skildres hverdagen på plejehjemmet [Plejehjemmet], hvor stedets særlige omsorgsmetode er i fokus. Nationalt Videnscenter for Demens anslår, at der i 2020 var godt 87.000 mennesker på 65 år eller derover, der lever med demens, hvoraf ca. 39.800 var registreret hos Sundhedsdatastyrelsen. Hvordan vi behandler vores voksende antal af ældre og plejekrævende er et emne af stor offentlig interesse. Det at tage vare på ældre mennesker med en demenssygdom, som har brug for omsorg, fysisk hjælp og personlig pleje, er et af velfærdssamfundets kerneopgaver. Det har derfor en stor offentlig interesse, der rækker ud over de ældre selv og deres nærmeste pårørende.

Udsendelsen skildrer både de vanskelige og de glædelige dele af livet med demens og giver dermed en stemme til en gruppe mennesker, der ellers ofte kun skildres i forbindelse med misrøgt på plejehjem eller historier, der har fokus på de pårørendes svære følelser i forbindelse med sygdommen. Udsendelsen er produceret af personer med meget stor erfaring med sårbare medvirkende og efter grundig forberedelse. Der har været en forudgående dialog med

beboere, personale, pårørende og leder af plejehjemmet [Lederen], hvor det var vigtigt for alle, at udsendelsen ville skildre alle beboerne med værdighed og respekt.

TV 2 har anført, at de medvirkende beboeres interesse er varetaget af dem selv i sammenspil med deres nærmeste pårørende, eventuelle værger og det plejehjem, de er visiteret til. Beboerne har således selv givet samtykke, og der er også givet samtykke fra eventuelle værger og pårørende. For de beboere, der som for eksempel [Beboer C] har en mere fremtrædende rolle, er de mundtlige samtykker tillige suppleret med skriftlige medvirkenaftaler.

Instruktøren har holdt møder med de pårørende enkeltvis og haft kontakt til dem løbende under optagelserne, så de på den måde kunne støtte deres forældre og hjælpe dem med eventuelle spørgsmål eller usikkerhed undervejs. De enkelte beboere har også løbende på optagedagene genbekræftet deres samtykke (flere lider af problemer med korttidshukommelsen), og instruktøren har undladt at optage personerne i situationer, hvor de ikke har ønsket at blive filmet. Der også er indgået skriftlige aftaler med lederen og personalet på [Plejehjemmet], der ligeledes har anvendt deres faglige vurdering af, hvornår det var forsvarligt at filme beboerne.

Der har ifølge producenten været en enkelt beboer, hvis pårørende ikke ønskede, at hun blev filmet bortset fra på generelle optagelser fra stedet, da hun selv oplevede det som skamfuldt for moderen af have en demenssygdom. Selv om beboeren selv gav udtryk for et ønske om at blive filmet, valgte instruktøren ud fra et forsigtighedsprincip ikke at filme hende.

Stort set alle optagelser med beboerne er foregået i de fælles arealer, fællesrum samt haven, hvor personalet var til stede eller i nærheden. Beboerne er kun i få situationer blevet filmet på deres egne værelser og efter i hvert enkelt tilfælde at være blevet spurgt af personalet og altid kun i situationer, hvor der også var personale til stede.

TV 2 har understreget, at udsendelsen på intet tidspunkt viser situationer, som er uværdige eller nedværdigende for de pågældende beboere med demens.

Beboeren [Beboer C] omtales af [Klager] i forbindelse med flere situationer. TV 2 har bemærket, at en scene, hvor "en mand" overmandes" af et ukontrolleret vredesudbrud iført underbukser", som ellers anført af [Klager], ikke findes i udsendelsen, men må være en sammenblanding af flere situationer i [Klager]s erindring.

Der er i dokumentaren en situation, hvor beboeren [Beboer C] bliver vred og forskrækket over, at musikken ved eftermiddagskaffen er for høj, da "Kong Christian" blev afspillet i anledning af Dronning Margrethes 80-års fødselsdag. Han rejser sig og forlader fællesstuen i oprørt tilstand. Han er her fuldt påklædt og opfarende, men ikke ude af kontrol på nogen måde. Denne situation efterfølges af en længere sekvens, hvor sygeplejersken [Sygeplejersken] hjælper [Beboer C] ud i haven og taler anerkendende med ham om hans vredesudbrud og fortæller ham, at hans følelser er helt okay. I en scene derefter fra et personalemøde ses samme sygeplejerske, [Sygeplejersken], drøfte [Beboer C]s reaktion med blandt andre lederen [Lederen], hvor det fremgår tydeligt for seerne, at [Beboer C]s vrede skyldes, at hans demens gør ham mere sensitiv over for lyde.

Den anden situation er, hvor [Beboer C] en morgen – iført underbukser og skjorte – har problemer med knapperne på sin manchete og derfor bliver hjulpet. Han tager smilende imod hjælpen fra sygeplejersken [Sygeplejersken]. På dette tidspunkt har instruktøren været til stede på værelset i længere tid sammen med sygeplejersken [Sygeplejersken], og [Beboer C] sagde klart ja til, at instruktøren måtte komme ind og filme morgenrutinen. Han er på intet tidspunkt i dokumentaren helt afklædt, og der er intet ydmygende i situationen.

Ud over dette påståede vredesudbrud i underbukser har [Klager] nævnt en situation, hvor [Beboer C] modtager en blomsterbuket i forbindelse med sin 63-års bryllupsdag. Situationen bliver filmet et godt stykke inde i det mere end et år lange optageforløb. [Beboer C] sidder i en sofa ved siden af sin kone [Beboer B], og hans stemme bliver grødet, da han læser et lykønskingskort højt. Det er stilet til ham og hans kone [Beboer B] på deres 63-års bryllupsdag. Kortet, der overbringes af personalet ved en fælles hyggestund for beboerne, er ledsaget af en stor buket røde roser fra parrets børn. Situationen, der skildres i dokumentaren, er således en fin og rørende stund, hvor en ældre mands glæde og kærlighed til sin kone kommer til udtryk.

[Klager] har videre nævnt, at øvrige beboere masseres og sover til middag. Her refereres til et klip, hvor flere af beboerne ligger og hviler i fællesområdet i nogle behagelige massagestole under bløde tæpper. Der er således ikke tale om egentlig massage, ligesom der ikke er nogle af beboerne, der er afklædte, som man måske umiddelbart kunne foranlediges til at tro ud fra [Klager]s beskrivelse.

[Klager] har også nævnt en kvinde, der ifølge ham ”overtales til at tage sin medicin”. Dette er en fejlagtig opfattelse af, hvad der rent faktisk finder sted i dokumentaren. Kvinden, [Beboer A], er efter sin ankomst til [Plejhjemmet] et halvt år tidligere i gang med et udtrappingsforløb, tilrettelagt i samråd med hendes praktiserende læge og personalet. Situationen viser [Beboer A] og den ansatte [Medarbejder A] ved morgenbordet i en samtale om [Beboer A]s medicin. Fra at have spist en stor mængde medicin spiser [Beboer A] nu kun to piller hver morgen. I den omtalte situation hælder den ansatte, [Medarbejder A], de to piller op i [Beboer A]s hånd og siger omsorgsfuldt, at nu er der kun to piller tilbage, samt at ifølge aftale med lægen ”skal du snart slet ikke have nogen”. [Beboer A] reagerer ved at sige ”tak” og smile, hvorefter hun tager pillerne i munden, drikker en tår vand og sluger dem af egen drift.

For så vidt angår Højesterets afgørelse fra september 2021 har TV 2 anført, at der ikke er tale om sammenlignelige sager. Først og fremmest handlede forbudssagen, der blev behandlet af Højesteret, ikke om tilsidesættelse af god presseskik, men derimod om en mulig krænkelse af en rettighed. Højesterets afgørelse vedrørte spørgsmålet om Aarhus Kommunes adgang til at nedlægge forbud under varetagelse af én beboers interesser. Her fandt Højesteret, at Aarhus Kommune som led i deres pligt til at yde pleje og omsorg og støtte til beboere på kommunens plejehjem, havde pligt til at beskytte dem mod unødige krænkelse. Højesteret udtalte, at der i dette konkrete tilfælde var tale om meget intime situationer, som de pårørende ikke kunne give samtykke til at udbrede:

”Optagelserne viser hende bl.a. i en lift f.eks. under forsøg på afføring og i en række situationer, der angår hendes intimhygiejne med hensyn til f.eks. bleskift.”

[Beboer C]s mentale helbredstilstand adskiller sig tydeligt fra kvinden omtalt i højesteretssagen, og optagelserne af [Beboer C] og de andre beboere adskiller sig også markant fra de optagelser, der er omtalt i højesteretssagen, uagtet at [Klager] fejlagtigt forsøger at give det indtryk, at [Beboer C] er filmet ”kun iført underbukser”.

TV 2 har bemærket, at det forhold, at [Beboer C] er blevet visiteret til [Plejhjemmet] sammen med sin hustru, hvis hukommelsessygdom må betegnes som værende i den sværere ende, ikke er ensbetydende med, at [Beboer C] er svært dement og ikke selv – sammen med sine pårørende – kan give samtykke til optagelsen og viderebringelse af hverdagssituationer.

En konsekvens af en udvidet fortolkning af Højesterets afgørelse af, hvem der kan give samtykke til henholdsvis skjulte optagelse og til at medvirke i interview, indslag eller programmer, vil kunne få vidtrækkende konsekvenser for sårbare medvirkendes ytringsfrihed. Det er anerkendt, at børn og unge i et vist omfang kan udtale sig til medierne uden forældremyndighedsindehavernes samtykke. På samme måde skal andre sårbare som stofmisbrugere og personer med psykiske lidelser fortsat kunne medvirke i indslag og programmer. Det er en vigtig opgave for TV 2 som public-service virksomhed, at man kan skildre alle typer af mennesker og alle dele af samfundet.

TV 2 har sammenfattende anført, at udsendelsen ikke har krænket nogen af de medvirkende eller skadet deres personlige anseelse, eller at der er sket en udnyttelse af personer, som ikke kan ventes at være klar over virkningerne af deres udtalelser eller anden medvirken. Udsendelsen skildrer hverdagssituationer for nogle beboere på et plejehjem og viser nogle ældre i deres livs efterår, men samtidig med, at seerne får et indblik i, hvordan de i deres mere aktive år har været henholdsvis apotekere, pædagoger og familiemennesker. At blive ældre og at få et pasningsbehov i en eller anden grad, er ikke krænkende. Det er en del af et normalt liv, ligesom et hvert andet stadie af livet.

TV 2 har på baggrund af ovennævnte gennemgang af sagen afvist, at der er handlet i strid med de presseetiske regler.

Vinkling

TV 2 har anført, at ”dokumentar” ikke er en eksakt defineret term. Den journalistiske genre, som [Klager] har refereret til, er kun én blandt mange undergenrer, der har det til fælles, at de forsøger at dokumentere virkeligheden set ud fra en vinkel eller en holdning.

Den påklagede udsendelse ligger i forlængelse af den observerende tradition, som er den oprindelige dokumentariske form. Den journalistiske tilgang er – historisk set – kommet til i nyere tid. Udsendelsen er en kunstnerisk dokumentarfilm støttet af Det Danske Filminstitut, der gør brug af den dokumentariske filmiske tradition, som vi har i Danmark, og som er prisbelønnet i hele verden, og som både TV 2 og DR heldigvis har en lang tradition for at vise på

sine kanaler. Her prioriteres at skildre og portrættere mennesker og menneskers relationer og følelser frem for faktuelle oplysninger, og faktuelle forhold skildres i en scenisk fortælling frem for gennem brug af traditionelle journalistiske interviews. Dermed er udsendelsen en del af en lang tradition for at vise de danske tv-seere mange forskellige genrer inden for dokumentarer.

En dokumentarudsendelse på 40 minutter kan ikke gå i dybden med alle emner. Det ligger inden for redaktørens (og instruktørens) redaktionelle frihed at bestemme, hvilke oplysninger, der skal indgå i udsendelsen (filmen).

TV 2 har anført, at det ikke har været instruktørens ærinde at debattere økonomi eller at gå i medicinske detaljer, men derimod beskrive, hvordan omsorg, fællesskab og menneskelig kontakt kan forbedre livskvaliteten og dermed mindske brugen af nogle former for medicin.

TV 2 har bemærket, at der er lavet mange indslag om utilfredshed med behandlingen af ældre på plejehjem og i eget hjem, hvor der rejses kritik af overmedicinering og manglende omsorg. Den påklagede udsendelse er imidlertid ikke en kritisk nyhedshistorie, men mere en positiv skildring af livet på et demensplejehjem og en dokumentar, der konstruktivt beskriver en nyere metode i arbejdet med ældre mennesker med demens.

Den debat, som [Klager] har efterspurgt, blev derimod taget op i TV 2 Nyhederne. I samme uge som udsendelsen blev vist på TV 2, havde TV 2 Nyhederne fire dage i træk forskellige kritiske indslag om overmedicinering af ældre generelt og mere specifikt de negative effekter, som en del medicin har på netop mennesker med demens. Her blev flere eksperter i netop ældre og medicin interviewet, ligesom der var et interview med både forstanderen [Lederen] og beboeren [Beboer A]s søn, der som pårørende kunne fortælle om de markante forbedringer af hans mors trivsel som følge af hendes af-medicinering. Her blev der gjort brug af den journalistiske metode, som [Klager] har efterspurgt.

[Plejehjemmet]s økonomi og de kommunale takster på forskellige typer af plejehjem er således ikke vinklen i udsendelsen, der tager udgangspunkt i omsorgsbehandlingen, som er det særlige ved stedet. Alt det, der nævnes i udsendelsen, er naturligvis korrekt.

Det bliver blandt andet nævnt i udsendelsen, at [Plejehjemmet] er et plejehjem for mennesker med demenssygdomme, og at almindelige folkepensionister har økonomisk mulighed for at bo der. Ønsker man at bo på friplejehjem, visiteres man gennem sin hjemkommune. Betalingen, som hjemkommunen afregner med friplejeboligen (her [Plejehjemmet]), sker efter takster, der er beregnet på grundlag af kommunens egne omkostninger til tilsvarende tilbud. [Plejehjemmet] modtager altså samme takst pr. beboer som andre lignende plejehjem/plejeboliger til mennesker med demens. Det er derfor, som [Klager] selv har påpeget, ikke muligt direkte at sammenligne økonomien i plejeboliger til mennesker med demens med øvrige plejeboliger, hvor ikke alle beboere har demens.

Den takst, som borgeren visiteres til af hjemkommunen, afhænger nemlig af den mængde af pleje, borgeren har brug for. Mennesker med demens, som [Plejehjemmet] er specialiseret i,

vil modtage en højere takst fra deres hjemkommune end mennesker uden demens. Det er ikke nødvendigt at være formuende for at bo på [Plejhjemmet]. Egenbetalingen, der udgør en mindre del af finansieringen, ligger nok i den høje ende, men er på samme niveau som mange andre plejeboliger.

3 Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

I sagens behandling har følgende nævnsmedlemmer deltaget:

Jens Kruse Mikkelsen, Jørn Mikkelsen, Lene Sarup og John Meinert Jacobsen.

Kompetence

Pressenævnet bemærker, at det følger af medieansvarslovens § 43, at nævnet træffer afgørelse i sager om, hvorvidt der er sket offentliggørelse i strid med god presseskik, jf. § 34, og hvorvidt et massemedie efter reglerne i lovens kapitel 6 er forpligtet til at offentliggøre et genmæle. Spørgsmål om, hvorvidt grundlovens eller straffelovens bestemmelser er tilsidesat, hører under domstolene og falder uden for nævnets kompetence.

Retlig interesse

Det følger af medieansvarslovens § 43, stk. 2, nr. 2, at formanden kan afvise klager fra personer, virksomheder mv., der er uden retlig interesse i det påklagede forhold.

Retlig interesse indebærer, at man som person, virksomhed, organisation eller lignende skal være omtalt, afbildet eller på anden måde identificeret i mediet. Det er ikke tilstrækkeligt blot at have interesse i det emne, der er behandlet.

Af forarbejderne til lovens § 43, stk. 2, fremgår, at såfremt en klage er indgivet af en person eller virksomhed mv., som ikke selv er forurettet, kan nævnet optage klagen til behandling på grund af forholdets almene interesse.

[Klager] er ikke selv omtalt eller afbildet i den påklagede udsendelse, som omhandler plejehjemmet [Plejhjemmet], hvor man blandt andet følger en række demensramte beboere.

Henset til den samfundsmæssige interesse i at afdække den presseetiske grænse for, i hvilke situationer et medie kan vise uslørede optagelser af demente personer i en udsendelse, finder Pressenævnet grundlag for at behandle klagen over udsendelsen. Sagen realitetsbehandles herefter.

God presseskik

Samtykke til medvirken

[Klager] har klaget over, at det ikke kan anses for god presseskik at filme demensramte mennesker, som ikke er i stand til at give et informeret samtykke til deres medvirken.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at meddelelser, der kan krænke privatlivets fred, skal undgås, medmindre klar almen interesse kræver offentlig omtale. Det enkelte menneske har krav på beskyttelse af sin personlige anseelse, jf. punkt B.1.

Det følger videre af de vejledende regler for god presseskik, at der bør udvises særligt hensyn over for børn og andre personer, som ikke kan ventes at være klar over virkningerne af deres udtalelser eller anden medvirken. Ved indsamling eller offentliggørelse af information bør andres tillid, følelser, uvidenhed, manglende erfaring eller svigtende herredømme ikke udnyttes, jf. punkt B.5 og B.6.

Det er Pressenævnets opfattelse, at et gyldigt samtykke skal være frivilligt, specifikt og informeret. Det vil sige, at personen ikke må have afgivet sit samtykke under tvang eller pres, ligesom vedkommende skal være vidende om, at der gives samtykke til offentliggørelse og være klar over, hvad udsendelsen omhandler.

Pressenævnet finder, at det har klar samfundsmæssig interesse at belyse behandlingen af demente borgere på plejehjem, herunder de metoder, som et plejehjem arbejder ud fra.

I udsendelsen følger man en række beboere på [Plejehjemmet], som er et friplejehjem for mennesker med svær demens. Der vises blandt andet optagelser af en beboer, som bliver forskrækket over, at der bliver afspillet høj musik i fællestuen, en beboer, som får smurt kløestillende creme på sin ryg, mens hans sidder i bar mave på et toilet, og en beboer, som er iført underbukser, undertrøje, sokker og en åben skjorte, som han er i gang med at lukke knapperne på. Optagelserne blev foretaget i perioden fra maj 2019 til september 2020, og de medvirkende beboere optræder uslørede på optagelserne.

På baggrund af sagens oplysninger lægger Pressenævnet til grund, at produktionsselskabet Hansen & Pedersen ApS har produceret dokumentarfilmen *"Det er ikke slut endnu"* (2021), og at TV 2 har licenskøbt tv-versionen af dokumentarfilmen, som har samme titel og blev vist på TV 2s hovedkanal.

Pressenævnet finder, at det har påhvilet TV 2 at udvise særligt hensyn over for de medvirkende beboere, som ikke kan ventes at være klar over virkningerne af deres medvirken. Det har således påhvilet mediet at sikre sig, at der forelå samtykke til offentliggørelsen af optagelserne, herunder at de medvirkende beboere har givet samt er i stand til at give et samtykke.

TV 2 har over for Pressenævnet oplyst, at de medvirkende beboere selv har givet samtykke til optagelserne, og der er også givet samtykke fra eventuelle værger og pårørende, og at de mundtlige samtykker tillige er suppleret med skriftlige medvirkenaftaler for de beboere, der har en mere fremtrædende rolle i udsendelsen. Ud fra de foreliggende oplysninger finder nævnet ikke grundlag for at betvivle, at det skulle forholde sig sådan.

Pressenævnet finder, at optagelserne i den sammenhæng, de er bragt, ikke kan anses for at udgøre en krænkelse af beboerens ret til privatliv. Nævnet har lagt vægt på, at optagelserne af beboerne ikke viser personlige og intime forhold af en sådan karakter, at optagelserne ikke

kunne offentliggøres med samtykke fra beboerne, som har svækkede kognitive funktioner, og fra eventuelle værger og pårørende. På denne baggrund finder nævnet, at TV 2 ud fra en pressetisk betragtning har udvist tilstrækkeligt hensyn over for de medvirkende beboere i forbindelse med udsendelsen. Nævnet udtaler ikke kritik.

Vinkling

[Klager] har klaget over, at baggrunden for den gode normering på plejehjemmet [Plejehjemmet] ikke bliver belyst, ligesom der ikke bliver fremlagt evidens for, hvilke præparater beboerne kan undvære, hvis medicin erstattes med omsorg.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at det er mediernes opgave at bringe korrekt og hurtig information. Så langt det er muligt, bør det kontrolleres, om de oplysninger, der gives eller gengives, er korrekte, jf. punkt A.1.

Pressenævnet bemærker generelt, at redaktøren i overensstemmelse med det almindelige princip om redaktørens ret til at redigere mediet som udgangspunkt er berettiget til at beslutte, hvad man vil bringe i mediet. Det vil sige, at det ligger inden for grænserne af redaktørens redigeringsret at undlade at omtale forhold, der for en af parterne eller andre forekommer centrale, ligesom det er op til redaktøren at vælge og fravælge materiale og kilder, så længe de samlede indtryk giver et retvisende billede.

Udsendelsen belyser omsorgsmetoden, som [Lederen] og personalet på plejehjemmet [Plejehjemmet] anvender i arbejdet med mennesker med demens. I udsendelsen vises optagelser fra blandt andet personalestuen på [Plejehjemmet], hvor personalet foretager en medicinenemgang for en nyindflyttet beboer, og der vises herefter optagelser af beboeren, som udtrappes af sin medicin.

Pressenævnet finder, at redaktørens valg og fravalg af informationer i omtalen af plejehjemmet [Plejehjemmet] og omsorgsmetoden, som benyttes på plejehjemmet, ikke overskrider rammerne for redigering. Nævnet finder herefter ikke grundlag for at udtale kritik af den valgte vinkling.